

Adam Skreczko

Parafia jako środowisko wychowawczego wsparcia rodziny

Studia nad Rodziną 17/2 (33), 277-289

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ks. Adam SKRECZKO – WSR UKSW Warszawa

PARAFIA JAKO ŚRODOWISKO WYCHOWAWCZEGO WSPARCIA RODZINY

Zadaniem Kościoła jest organizowanie wszechstronnej pomocy rodzicom w dziele wychowania potomstwa. Zadanie to jest podstawową funkcją katechetycznej misji Kościoła. Kościół ma prawo i obowiązek to czynić. Niniejszy artykuł omawia pedagogizację rodziców w sferze wychowania religijnego, jaka ma miejsce w parafii. Jest on próbą ukazania parafii jako środowiska, w którym rodzina pragnąca wychowywać po chrześcijańsku swoje dzieci może doznawać pomocy. Istnieje wielka potrzeba takiego wsparcia rodziny przez Kościół, w należyтым przeciwdziałaniu rosnącym zagrożeniom i podjęciu nowych wyzwań. Duszpasterze powinni ciągle udoskonalać formy tego wsparcia, ale i chrześcijańscy rodzice powinni być na nie otwarci. Kompetentna i długofalowa pomoc duszpasterska rodzicom ma uświadomić im potrzebę korzystania z systematycznej pedagogizacji, pogłębić ich wiedzę o dziecku, o nich samych jako wychowawcach oraz o wychowaniu, zwłaszcza religijnym. Rodzice powinni też sami stawać się inspiratorami rozmaitych inicjatyw w parafii, które mają na celu podniesienie kultury pedagogicznej rodzin. Tylko życzliwa współpraca osób duchownych, katechetów z rodzicami w parafii może do tego się przyczynić.

Słowa kluczowe: *parafia, duszpasterstwo, wychowanie w rodzinie, pedagogizacja rodziców.*

Na rodzicach spoczywa główny ciężar odpowiedzialności za wychowanie dziecka. Z poczucia tej odpowiedzialności powinno płynąć ich zainteresowanie sprawami właściwego wychowania potomstwa. Zadanie wychowania w rodzinie jest sztuką wymagającą dużych umiejętności. Rodzice więc, nie mogą polegać w tym względzie wyłącznie na swoich zdolnościach wrodzonych, czy nabytych. Powinni stale doskonalić i zdobywać umiejętności wychowawcze,

podobnie jak wszelkie inne rodzaje umiejętności. Dotyczy to również wychowania religijnego¹.

W dzisiejszym świecie pełnym zagrożeń, które utrudniają lub też uniemożliwiają prawidłowy rozwój rodziny i wypełnianie jej powołania wychowawczego, szczególnie ważna jest pomoc Kościoła rodzinie². A. Lepa uważa, że „zadanie pedagogizowania rodziców jest podstawową funkcją katechetycznej misji Kościoła.”³ Istnieje wielka potrzeba wsparcia rodziny przez Kościół w należyтым przeciwdziałaniu rosnącym zagrożeniom i podjęciu nowych wyzwań. Niniejszy artykuł stanowi próbę ukazania parafii jako środowiska, w którym rodzina pragnąca wychowywać po chrześcijańsku swoje dzieci, może doznawać pomocy.

1. Pojęcie pomocy kościelnej w wychowaniu rodzinnym

Jan Paweł II głosił, że „to właśnie człowiek jest drogą Kościoła, a sam Kościół w realizowaniu swojej uniwersalnej misji musi być świadomy tego wszystkiego, co wydaje się przeciwne temu, aby życie ludzkie stawało się coraz bardziej ludzkie, aby wszystko, co na to życie się składa, odpowiadało prawdziwej godności człowieka; po prostu musi być świadomy wszystkiego, co jest temu przeciwne” (RH 14).

Chrześcijańskie wychowanie ma wymiar ontologiczny i teologiczny. „Chrześcijanin na mocy wiary i sakramentu chrztu upodabnia się do Chrystusa, Syna Bożego, przez nieustanne nawracanie i wzrastanie w wierze, nadziei i miłości. Celem tego jest doskonałość w Chrystusie i własna świętość”⁴. Rozwój

¹ Por. T. Makowski, *Religijno-moralna żywotność współczesnej rodziny polskiej katolickiej. Refleksje socjologiczno-pastoralne*, „Studia Gnesnensia” 1977, nr 3, s. 109-188; L. Corradini, *Wychowanie religijne w rodzinie*, „Communio” 1982, R z. 5, s. 51-63; K. Belch, *Życie religijne w rodzinie polskiej*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1981, R. 24, nr 2-4, s. 43-60; A. Jagiełło, *Rodzina a rozwój postaw religijnych*, Wrocław 1987; C. Rogowski, *Przekaz wiary w sytuacji współczesnego pluralizmu religijno-pedagogicznego*, AK 1994, t. 86, nr 513-514, s. 192-202.

² Por. R. Bieliń, *Kościół Katolicki w Polsce promotorem podnoszenia kultury pedagogicznej rodziców*, w: *Dzisiejsze aspiracje katechezy*, red. J. Stala, Kielce 2005, s. 385-406; A. Skreczko, *Rola Kościoła w kształtowaniu kultury pedagogicznej rodziców*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 2004, t. 3, s. 35-49.

³ A. Lepa, *U podstaw duszpasterskiej pedagogizacji rodziców*, „Katecheta” 1980, nr 6, s. 155.

⁴ R. Chałupniak, *Wychowanie religijne czy wychowanie chrześcijańskie*, w: *Wychowanie religijne u progu trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, red. R. Chałupniak, J. Kostorz, Opole 2001, s. 233.

osobisty każdej osoby możemy uznać za czynnik wychowania chrześcijańskiego. Celem wychowania chrześcijańskiego jest bowiem zbawienie.

Kościół ma prawo pomagać rodzinom w wychowaniu swoich dzieci zgodnie ze słowami Chrystusa. „Idźcie, więc i nauczajcie wszystkie narody udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego; uczenie je zachowywać wszystko, co wam przekazałem” (Mt 28,19). Prawo to można określić jako nadprzyrodzone. Kościół posiada misję zbawiania dusz, czyli macierzyństwa duchowego. „Kto uwierzy i przyjmie chrzest, będzie zbawiony; a kto nie uwierzy, będzie potępiony” (Mk 16,16)⁵.

„Cały Kościół powszechny podejmuje dzieło wychowania”⁶. Uważa on swoją działalność wychowawczą za realizację swej misji ewangelizacyjnej⁷. Kościół Boży ma obowiązek nauczania ludzi prawd, które płyną z objawienia.

Wiele razy na ten temat wypowiadał się Kościół katolicki w swoich dokumentach, głównie poczynawszy od wieku XIX, poprzez Sobór Watykański II, aż do czasów obecnych. Wśród różnych znaczeń samego pojęcia „wychowanie” w Kościele na czoło wysuwa się dziś rozumienie tego terminu jako „wzrastania w pełnię człowieczeństwa, w pełnię życia. Pełnię tę ma człowiek z Boga, w Chrystusie, za pośrednictwem Ducha Świętego”⁸. Kościół ma wspomagać rodzinę, pierwsze środowisko wychowawcze, w realizacji tej pełni. Jest powołany nie tylko do świadczenia pomocy rodzicom w ich osobistym uświęceniu, ale również w wychowaniu religijnym dzieci.

Troska Kościoła o małżeństwo i rodzinę jest więc jednym z istotnych elementów jego pastoralnej działalności⁹. Kościół ma pomagać rodzinie w realizacji pełni (powołania do miłości na wzór Trójcy św., tzn. w darmowym darze członków rodziny jeden dla drugiego). Powołany jest do pomocy rodzicom w ich uświęceniu siebie nawzajem, ale także do pomocy im w wychowaniu

⁵ Por. S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 1993, s. 106.

⁶ Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży w Paryżu* (2.06.1976), w: *Wy jesteście moją nadzieją. Słowa Jana Pawła II do młodzieży*, Warszawa 1987, s. 38.

⁷ Por. S. Jasionek, *Wychowanie moralne*, Kraków 2004, s. 95.

⁸ A. Rynio, *Integralne wychowanie w myśli Jana Pawła II*, Lublin 2004, s. 108.

⁹ Por. M. Przykucki, *Inicjatywy duszpasterskie Kościoła na rzecz rodziny*, „Znaki czasu” 1987, t. 5, nr 1, s. 20-38; S. Stefanek, *Dokumenty Kościoła o rodzinie*, w: *Rodzina środowiskiem życia*, red. K. Klauza, Częstochowa 1994, s. 191-219; J. Śledzianowski, *Kościół katolicki w służbie rodzinie*, w: *Wychowanie w rodzinie współczesnej w świetle zagrożeń i wsparcia społecznego*, red. H. Cudak, Piotrków Trybunalski 1999, s. 385-397.

religijnym dzieci.¹⁰ Kościół wspiera rodziców głównie w wychowaniu religijnym, które obejmuje wielorakie aspekty¹¹.

2. Parafia miejscem pomocy rodzinie w wychowaniu dzieci

Małżeństwo i rodzina oraz pojedyncze osoby widziane w ich kontekście, żyjąc w konkretnym miejscu, przynależą do wspólnot lokalnych Kościoła. Podstawową strukturą wśród nich jest parafia, która jest pierwszorzędnym miejscem spotkania człowieka wierzącego z Kościołem¹². Współpraca między parafią i rodzicami, wzajemna wymiana poglądów na temat programów, metod, napotykanymi trudnościami w wychowaniu i edukacji jest konieczna, by wychowanie dzieci postępowało zgodnie i w odpowiedni sposób. Taka współpraca dokonuje się z obopólnym pożytkiem. Obydwie strony czerpią stąd pomoc do wykonywania swoich specyficznych zadań¹³.

¹⁰ Soborowy dokument o wychowaniu stwierdza: „W szczególności wreszcie sposób obowiązków wychowawczy należy do Kościoła nie tylko, dlatego, że winno się go uznać również za społeczność ludzką zdolną do pełnienia funkcji wychowawczej, lecz nade wszystko, dlatego, że ma on zadanie wskazywania wszystkim ludziom drogi zbawienia, a wierzącym udzielania życia Chrystusowego i wspomagania ich ustawiczną opieką, aby mogli osiągnąć pełnię tego życia. Tym więc swoim dzieciom obowiązany jest Kościół jako Matka dawać takie wychowanie, dzięki któremu całe ich życie byłoby przepojone duchem Chrystusowym, równocześnie zaś udzielać swej pomocy wszystkim ludziom do zdobywania pełnej doskonałości ludzkiej osoby, do dobra również ziemskiej społeczności i w budowaniu świata bardziej ludzkiego” (DWCH 3). Por. A. Skreczko, *Pedagogizacja rodziny*, w: *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999, s. 330-332; tenże, *Pedagogizacja rodziców wyrazem troski o wychowanie*, w: *W służbie dziecku. Rodzina XX wieku wobec dobra dziecka*, red. J. Wilk, t. 2, Lublin 2003, s. 460-474.

¹¹ Por. S. Kunowski, *Religia w wychowaniu człowieka*, AK 1958, t. 50, nr 297, s. 3-15; T. Makowski, *Religijno-moralna żywotność współczesnej rodziny polskiej katolickiej. Refleksje socjologiczno-pastoralne*, „Studia Gnesiensia” 1977, t. 3, s. 109-188; L. Corradini, *Wychowanie religijne w rodzinie*, „Communio” 1982, z. 5, s. 51-63; K. Bełch, *Życie religijne w rodzinie polskiej*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1981, t. 2, nr 2-4, s. 43-60; A. Jagiełło, *Rodzina a rozwój postaw religijnych*, Wrocław 1987; C. Rogowski, *Przekaz wiary w sytuacji współczesnego pluralizmu religijno-pedagogicznego*, AK 1994, t. 86, nr 513-514, s. 192-202.

¹² E. Firlit, *Parafia rzymskokatolicka w Polsce w okresie transformacji systemowej. Studium socjologiczne*, Warszawa 1998, s. 9-10.

¹³ Por. DCG, nr 79; F. Blachnicki, *Katechetyka fundamentalna*, Lublin 1970, s. 289.

Najpierw dookreślmy samo pojęcie parafii, jako podmiotu wychowawczego. Jak twierdzi R. Kamiński¹⁴, aby określić, czym jest parafia, należy w niej wyodrębnić dwa elementy, które łączą się ze sobą, tworząc jedną rzeczywistość parafialną. Jednym z nich jest element instytucjonalno-organizacyjny, zwany także widzialnym, dzięki któremu parafia jest rzeczywistością uchwytną, konkretną, posiadającą własną historię, włączoną w dzieje diecezji, poszczególnych miast, dzielnic czy wsi oraz podległą prawom rozwoju.

Druga płaszczyzna parafii, wspólnotowa, zwana także niewidzialną i wewnętrzną, sprawia, że parafia jest wspólnotą wiary, kultu i miłości. Parafia od wewnątrz to Chrystus, Duch Święty oraz całe życie łaski i miłości. Sens parafii, jej żywotność i rozwój zależy od zjednoczenia z Chrystusem i od rozwoju elementu wspólnotowego. Obie opisane płaszczyzny, wewnętrzna i zewnętrzna, wspólnotowa i instytucjonalno-organizacyjna łączą się ze sobą, tworząc jedną całość w ten sposób, że element wewnętrzny kształtuje i niejako przemienia całą rzeczywistość parafialną. Oba czynniki są jakby stopione ze sobą, chociaż zachowują teoretyczną odrębność.

Mimo wielu wstrząsów i słabości, dość radykalnych przemian podyktowanych naszą rzeczywistością, parafia jest i pozostanie podstawową strukturą działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Według adhortacji *Christifideles laici*: „choć wspólnota kościelna zawsze posiada wymiar powszechny, to jednak swój najbardziej bezpośredni i widzialny wyraz znajduje w życiu parafii. Parafia jest niejako ostatecznym umiejscowieniem Kościoła, a poniekąd samym Kościołem zamieszkującym pośród swych synów i córek. Wszyscy powinniśmy odkryć, poprzez wiarę, prawdziwe oblicze parafii, czyli samą «tajemnicę» Kościoła, który właśnie w niej istnieje i działa. Ona bowiem, choć czasem bywa uboga w ludzi i środki, niekiedy rozproszona na rozległych obszarach, albo zagubiona w ludnych, pełnych chaosu dzielnicach wielkich metropolii, nigdy nie jest po prostu strukturą, terytorium, budynkiem, ale raczej «rodziną Bożą jako braci ożywionych duchem jedności», «domem rodzinnym, braterskim i gościnnym», «wspólnotą wiernych»” (CHL 26).

Formacja w parafii wynika z trzech przesłanek: „natury samej parafii, zaangażowania dorosłych świeckich w życie wspólnoty parafialnej oraz udzielania przez nią pewnych środków umożliwiających osiągnięcie dojrzałej wiary”¹⁵.

¹⁴ R. Kamiński: *Funkcje tradycyjne i nowe parafii terytorialnej*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 1985, t. 32, z. 6, s. 55.

¹⁵ D. Kurzydło, *Koncepcja katechezy dorosłych we współczesnych dokumentach kościelnych*, Kraków 2003, s. 376.

Między parafią a rodziną istnieje kontakt wieloraki i częsty, który powinien być wykorzystany dla celów kształtowania kultury pedagogicznej. Rodzina przychodzi do kościoła parafialnego w ważnych dla niej momentach świątecznych: aby uczcić narodziny lub ważniejsze etapy wzrostu (pierwsza komunika, bierzmowanie), celebrować małżeństwo czy pogrzeb. Te ważne wydarzenia w życiu ludzkim, celebrowane w środowisku rodzinnym, mają ścisły związek z parafią. Niemniej motywy tych obrzędów sytuują się przeważnie na płaszczyźnie religijności ludowej, rzadziej natomiast wynikają z wiary wyraźniej; nie przeszkadza to jednak, by stały się one dogodną okazją do ewangelizacji. Parafia ma wiele innych okazji do kontaktowania się z rodziną, zarówno w jej całości, jak też w różnorodności jej członków. Kontaktuje się z całą rodziną i z wszystkimi składającymi się na nią pokoleniami (dzieci, młodzież, rodzice, dziadkowie); może więc przez jednych oddziaływać skutecznie na innych. Te i inne jeszcze okazje do kontaktu parafii z rodziną stwarzają wiele możliwości edukacyjnych¹⁶.

Działalność Kościoła katolickiego w podnoszeniu kultury pedagogicznej rodziców nazwiemy „duszpasterską pedagogizacją rodziców”. Dlatego „duszpasterską”, ponieważ kierowana jest przez katechetów oraz duszpasterzy i odbywa się zasadniczo w ramach parafialnej pedagogii duszpasterskiej, gdyż na parafii głównie spoczywa zadanie wyrażone w następujących słowach Jana Pawła II: „istnieje pilna potrzeba odtworzenia chrześcijańskiej tkanki społeczności ludzkiej” (FC 42). Młodzież i dzieci zaś „powinny stać się głównym przedmiotem duszpasterskiej troski kapłanów i katechetów, do których w szczególny sposób należy formacja młodych”¹⁷.

Za pomoc w wychowaniu w Kościele odpowiedzialna jest przede wszystkim parafia. To w niej ma miejsce spotkanie z Bogiem: na modlitwie, w sakramentach, czy też kształtowanie naszej wiary. To właśnie na niej spoczywają różnorodne zadania. Zadania te posiadają wymiar wychowawczy. Często w parze z nimi idzie komunikacja wiary, która dokonuje się nie tylko w stosunku do dzieci i młodzieży, ale też dorosłych¹⁸. „Parafia jest inspiratorką i krzewicielką katechezy, koordynuje ona wysiłki katechetyczne wielu wspólnot i ruchów działających w jej ramach, a także nauczanie religii w szkołach znajdujących się na jej terytorium”¹⁹.

¹⁶ M. P. Domingues, *Parafia jako miejsce ewangelizacji*, w: *Nowa ewangelizacja*, red. L. Balter, Poznań 1993, s. 309.

¹⁷ S. Jasione, *Wychowanie moralne*, dz. cyt., s. 95.

¹⁸ Por. S. Dziekoński, *Komunikacja wiary w podstawowych środowiskach katechezy*, „Communio” 2002, z. 5, s. 73-76.

¹⁹ S. Dziekoński, *Korelacja wychowania w rodzinie, parafii, szkole-potrzeba i możliwości*, w: P. Tomasiak, *Rodzina -Szkoła- Kościół*, Warszawa 2003, s. 37.

Ojciec Święty Jan Paweł II bardzo dużą wagę przykładał do pomocy kościelnej współczesnej rodzinie. W adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* pisał: „Rodzina jest pierwszą, lecz nie jedyną wspólnotą wychowawczą. (...) Państwo i Kościół mają obowiązek służenia rodzinom wszelkimi możliwymi formami pomocy, aby rodziny mogły prawidłowo wypełniać swe zadania wychowawcze. W tym celu, zarówno Kościół, jak i państwo, powinny tworzyć i popierać te instytucje i taką działalność, których słusznie domagają się rodziny: pomoc winna być proporcjonalna do niewystarczalności rodziny” (FC 40). Papież był „przekonany, że taka będzie rodzina, jakie wychowanie otrzymają w tym kierunku ludzie młodzi, z wielką troską podjął się duszpasterstwa młodzieży”²⁰.

Pedagogia środowiska parafii wyraża się najpełniej i zarazem najskuteczniej w planowej i kontrolowanej działalności duszpasterskiej²¹. Jeżeli więc kapłani, siostry zakonne i osoby świeckie jako duszpasterze i katecheci pełnią swoją misję nauczania i wychowania w stosunku do wszystkich grup parafian w sposób planowy i jednocześnie kontrolują swoją aktywność, aby wyeliminować przypadkowość i błąd oraz przezwyciężyć pojawiające się wpływy szkodliwe, przyczyniają się do powstania i rozwoju w parafii środowiska pedagogicznego. Oznacza to także, że wtedy w trójakiej posłudze (nauczania, uświęcania i pasterzowania) duszpasterza parafialnego urzeczywistnia się Kościół²². Przy czym rolę istotną w formowaniu środowiska pedagogicznego odgrywa osobowość samych duszpasterzy. Jeżeli emanuje z niej autorytet (osobowy, charyzmatyczny), wtedy istnieje realna możliwość wszechstronnego rozwoju parafii jako środowiska pedagogicznego²³.

3. Parafialne zadania w kształtowaniu kultury pedagogicznej rodziców

Parafia kształtuje świadomość religijną swoich członków na rozmaite sposoby. Możemy podzielić zadania parafii na poszczególne etapy wychowania poprzez katechezę: „katecheza wprowadzająca w życie religijne (przedszkolna)”: jest ona związana z wprowadzaniem dziecka w różne wydarzenia parafialne

²⁰ <http://www.kuria.lomza.pl/index.php?wiad=1342> (20.06.2010)

²¹ A. Lepa, *Parafia wielkowiejska jako środowisko wychowawcze*, w: *Dziś i jutro parafii*, red. A. Lepa, Łódź 1991, s. 24.

²² Ks. E. Sztáfrowski, *Urzeczywistnianie się Kościoła w duszpasterstwie parafialnym*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego kodeksu prawa kanonicznego*. red. ks. J. Syrczyk, Warszawa 1985, s. 57-68.

²³ J. Mariański, *Życie parafią*, Wrocław 1984, s. 109-128.

np. procesje; kolejnym etapem jest „katecheza inicjacji w sakramenty pokuty i Eucharystii” odbywa się przede wszystkim w klasach I-III i polega na organizowaniu przez parafię Mszy św. inicjacyjnych, rekolekcji, pielgrzymek w które zaangażują się całe rodziny. Następną to „katecheza wprowadzająca w historię zbawienia (IV-VI)” opiera się głównie na systematycznym przystępowaniu do sakramentów itp., po niej następuje katecheza gimnazjalna, która ma być głównie skoncentrowana na przygotowaniu do sakramentu bierzmowania.

Parafia powinna również uczestniczyć we wszystkich etapach przygotowania do małżeństwa²⁴. „Nowożeńcy mają należycie przygotować się do małżeństwa, by patrzeć nań nie tylko jako na umowę prywatną wspólnego pożycia, lecz jako na kontrakt o charakterze religijnym i społecznym, jako na kolebkę, gdzie mają wychować się członkowie społeczeństwa i obywatele państwa: jako na miejsce, gdzie rodzą się i wychowują Chrystusowi wyznawcy, członkowie jego Ciała Mistycznego i obywatele nieba, wreszcie – jako na wielki sakrament miłosierdzia Bożego”²⁵.

Oprócz etapów katechezy parafia powinna jeszcze inaczej wspomagać rodzinę, jako środowisko wychowawcze. „Ewangelizacja rodzinna wpisana jest w kontekst ewangelizacji Wielkiego Kościoła, jego działań katechetycznych, duszpasterskich”²⁶.

Aby osiągnąć sukces, w wychowaniu dziecka praca Kościoła musi iść dwutorowo:

- a) katechizowanie dzieci,
- b) katechizowanie rodziców bądź opiekunów tych dzieci²⁷.

Dobłą okazją do połączenia tych dwóch torów jest zaangażowanie rodziców, np. z racji Pierwszej Komunii Świętej dzieci, czy też rocznicy tego wydarzenia. Przygotowanie obejmuje wtedy dzieci i ich rodziców²⁸.

Zadaniem rodziny jest obecność podczas sakramentów przyjmowanych przez ich dziecko: przygotowanie go do godnego przyjęcia sakramentu, modlitwa w jego intencji, przyjęcie Komunii świętej, zaproszenie gości, czy też przygotowanie przyjęcia po uroczystościach w kościele²⁹.

²⁴ Por. S. Dziekoński, *Korelacja wychowania w rodzinie, parafii, szkole – potrzeba i możliwości*, dz. cyt., s. 38-39.

²⁵ S. Dziekoński, *Formacja chrześcijańska dziecka w rodzinie w nauczaniu Kościoła*, Warszawa 2006, s. 38.

²⁶ T. Ryłko, *Powołanie do wspólnoty*, Warszawa-Poznań 1985, s. 95.

²⁷ Por. *Od kiedy zacząć wychowywać religijnie*, „Katecheta” 1981, t. 25, nr 1, s. 108.

²⁸ Por. tamże, s. 109.

²⁹ Por. *Rodzina – Szkoła – Kościół*, dz. cyt., s. 36.

Ważny w wychowaniu jest kontakt rodziców z innymi rodzicami poprzez udział w wykładach wiedzy religijnej, uczestnictwo w ruchach kościelnych oraz innych grupach istniejących w parafii, udział w rekolekcjach, dniach skupienia, czy też pielgrzymkach³⁰. Dobrze, gdy rodzice angażują się w radę parafialną oraz inne formy zarządzania parafią. Ważna jest też pomoc w przygotowaniu uroczystości i imprez parafialnych³¹. Kapłani proszą nieraz rodziny o wsparcie np. na festynie parafialnym, ognisku, czy loterii fantowej. Dzieci, widząc zaangażowanie rodziców w życie parafii, same mają szansę nauczyć się bycia aktywnym członkiem wspólnoty parafialnej, troszczyć się o jej rozwój i korzystać z propozycji wychowawczych.

Istotna jest też aktywna współpraca katechetów z rodzicami. Parafia powinna organizować spotkania grup rodziców, którzy chcieliby znaleźć odpowiedzi na nurtujące ich problemy wychowawcze. Jest to tzw. parafialna pedagogizacja rodziców. Tematy poruszane z rodzicami mogą dotyczyć problemów napotykanym w wychowaniu rodzinnym, a także istotnych kwestii dotyczących życia wiarą. Należy zwrócić uwagę rodzicom na temat rozważania Słowa Bożego, które jest ważnym elementem wychowania, oraz systematycznego korzystania z sakramentów.

Ważny dla wychowania religijnego jest czas poświęcony wspólnej modlitwie. Pan Jezus nauczał: „gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich” (Mt 18,19). Bardzo istotna jest modlitwa rodziców w obecności dziecka i wraz z dzieckiem. Rodzice powinni dawać konkretny przykład własnym życiem. Często dzieci, które modliły się razem z rodzicami, w późniejszym czasie kontynuują ową tradycję w swoich własnych rodzinach.

Kapłani powinni nieustannie zachęcać rodziny do czytania prasy katolickiej, np. poprzez ciekawe przedstawianie wybranych artykułów na ogłoszeniach parafialnych. Zwłaszcza powinni zwracać uwagę na artykuły dotyczące spraw związanych z wychowaniem. Taka pomoc może sprawić, że rodzic sięgnie po artykuł i zachęci się następnie do systematycznej lektury, poszerzając swoją świadomość wychowawczą. Sięgnie do źródła właściwego, w dobie tylu toksycznych idei na rozmaite sposoby szerzonych w mediach publicznych.

Można zorganizować w parafii spotkanie z pedagogiem lub psychologiem. Może to być również osoba, która jest odpowiednio przygotowana do wybranego zagadnienia.

³⁰ Por. H. Wistuba, *Problem katechizowania rodziców*, „Katecheta” 1981, t. 25, nr 6, s. 260.

³¹ Por. tamże, s. 261.

Jedną z dobrych form wspomagającą rodziców w wychowaniu dzieci w wierze jest ich uczestnictwo w życiu grup parafialnych, np. ministrantach, w grupie oazowej, scholi, czy też w ruchach ukierunkowanych na nową ewangelizację³². Dzieci z tych wspólnot podejmują wiele zadań, które mogą przyczynić się do ich wewnętrznego rozwoju³³. Bowiernym jednym z podstawowych celów wspólnot powstających w parafii jest pogłębienie wiedzy religijnej i formowanie postawy apostołskiej.

Dobrze jest, kiedy księża razem z katechetami zachęcają rodziny do świętowania niedzieli. Rodziny powinny dbać o odpowiednie przeżywanie jej w swoim domu. Oprócz świętowania niedzieli ważne jest pamiętanie o rocznicach ślubu, narodzin i chrztu dziecka, zgonu bliskich osób, Dnia Matki, Dnia Ojca, Dnia Babci itp.

Dobrze jest, kiedy księża częściej niż tylko raz w roku odwiedzają dzieci w ich rodzinnych domach. Mogą w taki sposób nawiązać kontakt z rodzicami, czy też zapraszać na spotkania, które odbywają się na terenie parafii. Kapłani mogliby wówczas lepiej wnikać w sytuację bytową, religijną i moralną rodziny i nawiązać ściślejszą współpracę w dziele wychowania religijnego dziecka.

Duszpasterz powinien starać się zapobiegać problemom rodzinnym poprzez poznawanie i usuwanie różnych przyczyny nieporozumień, które pojawiają się w rodzinach. Może wspierać ich swoją modlitwą i radą. W razie potrzeby może też umożliwić kontakt z doradcami ze specjalistycznych poradni rodzinnych, wskazać Katolicki Ośrodek Adopcyjny lub ośrodki Caritasu.

Zadaniem Kościoła jest dbanie o to, aby rodziny, a przede wszystkim młodzi ludzie nauczyli się odrzucać nieodpowiednie teorie etyczne, cenić kościelną pomoc w formowaniu sumienia tak, aby kierowali się w swoim życiu prawdą, umieli odróżnić dobro od zła. Należy zachęcać młodzież do systematycznego korzystania z Sakramentu Pokuty. Kościół ma pomóc człowiekowi stawać się lepszym, oddanym swoim zadaniom rodzinnym, społecznym oraz patriotycznym³⁴.

Kapłani winni na rozmaite sposoby wskazywać rodzinom Jezusa Chrystusa oraz Świętą Rodzinę jako wzór, który warto naśladować. Pomocne w religijnym wychowaniu jest także zaznajamianie rodzin z życiem świętych i błogosławionych. Wielu z nich to wielcy wychowawcy, np. św. Jan Bosko, św. Matka Teresa z Kalkuty, bł. Jan Paweł II.

³² Por. H. Wistuba, *Praca z małymi wspólnotami w parafii*, „Katecheta” 1982, t. 26, nr 4, s. 214-218.

³³ Por. tamże, s. 215.

³⁴ Por. S. Jasioneck, *Wychowanie moralne*, dz. cyt., s. 96-97.

Warto zauważyć, że Kościół katolicki stworzył wiele organizacji, które służą rodzinie: jak: ruchy pogłębienia religijnego, ruchy obrońców życia, krucjaty modlitwy w obronie poczętych dzieci, duchowa adopcja, organizacje obrońców życia, stowarzyszenia rodzin, Akcję Katolicką.

Poradnictwo parafialne jest ważnym elementem duszpasterstwa rodzin. Musi objąć całą strukturę rodziny, wszystkie jej elementy oraz role i funkcje, a szczególnie przygotowanie do życia małżeńskiego i rodzinnego. Wśród szerokiego zakresu zadań Katolickiej Poradni Rodzinnej wymienia się szczególnie: ukazywanie właściwego wymiaru miłości małżeńskiej i rodzinnej, kształtowanie postaw prorodzinnych; nauczanie zasad odpowiedzialnego rodzicielstwa; pomoc w rozwiązywaniu konfliktów małżeńskich i rodzinnych oraz problemów wychowawczych i religijnych³⁵. Dlatego poradnia, jeśli ma skutecznie pomagać rodzicom w pracy nad wychowaniem dzieci, winna być poradnią nie tylko dla nich samych, ale i dla ich dzieci. Poradnia powinna im w tym pomóc nie tylko wtedy, gdy się do niej zgłoszą rodzice, ale też wychodzić im naprzeciw. Episkopat poleca, aby „w każdej parafii zadbać o umieszczenie w programie duszpasterskim katechez, głoszonych systematycznie małżonkom i rodzicom, np. co miesiąc” (DDR 52). Proboszcz może, a nawet powinien, co jakiś czas zlecać przeprowadzenie takiego spotkania pracownikom poradni, dobrze przygotowanym do omawiania problemów komunikacji małżonków ze sobą i z dziećmi, do pomocy w rozwiązywaniu ich kłopotów małżeńskich i wychowawczych oraz do wspierania ich na drodze chrześcijańskiego życia radą i świadectwem.

Jeżeli chodzi o inne metody pracy wychowawczej z rodzicami w parafii, to można stosować: rozmowę indywidualną, film i po obejrzeniu dyskusję. W pedagogizacji chodzi bowiem głównie o budzenie postawy rodziców do wytrwałego poszukiwania i celowej nieustępliwej walki o polepszenie sytuacji wychowawczej w rodzinie. A sprawić to może pogadanka, film oraz aktywna dyskusja. W parafialnej i diecezjalnej pedagogizacji rodziców te metody pracy będą prawdopodobnie bardziej skuteczne niż suchy wykład, odczyt czy konferencja. Innymi sposobami pracy, od dawna z powodzeniem stosowanymi i przynoszącymi oczekiwane skutki, są rekolekcyjne z naukami dla rodziców, dni skupienia i nabożeństwa przygotowywane specjalnie dla rodziców³⁶. Mogą

³⁵ Por. G. Koszałka. *Poradnictwo rodzinne. Organizacja i przygotowanie kadr*, „Sprawy Rodziny” 2003, nr 61-62, s. 111-117.

³⁶ T. Kukołowicz, *Pedagogizacja rodziców w duszpasterstwie parafialnym*, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego KUL” 1965, nr 15, s. 70-71.

one być związane oprócz stałych, z góry wyznaczonych terminów, z uroczystością Świętej Rodziny, dniem Komunii św., Dniem Matki itp.

Otwartym zadaniem jest ustalenie, kto ma udzielać informacji o dziecku, rodzicach czy procesie wychowania rodziców i kandydatów na rodziców? Jak twierdzą niektórzy autorzy, powinny to być osoby znające zagadnienia zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej, a jednocześnie cieszące się wysokim autorytetem w danym środowisku. Aby jednak duszpasterstwo rodziny mogło przynosić owoce, powinni się weń włączyć wszyscy, którzy mają bezpośredni lub pośredni kontakt z rodzicami.

Pedagogizacja rodziców, propagowana przez Kościół, jest jedną z form pracy duszpasterskiej, dlatego też pracę tę mogą prowadzić, na mocy sakramentu Chrztu i Bierzmowania, nie tylko duchowni, ale i świeccy dobrze do tego przygotowani. Osoby zajmujące się prowadzeniem pedagogizacji powinny być do tej pracy odpowiednio przygotowane³⁷. Winni to być ludzie o wysokim poziomie etycznym. Do niejednego zadania osoba świecka bywa bardziej pożądana niż duchowna, zwłaszcza w zakresie medycyny, psychologii czy innej specjalności dotyczącej życia świeckiego. Rozmaitość prelegentów, fachowo przygotowanych, doda powagi i znaczenia samej pedagogizacji, która by może urosła do rangi ogólnej i powszechnej.

Zakończenie

Zadaniem Kościoła jest organizowanie wszechstronnej pomocy rodzicom w dziele wychowania potomstwa. Kościół ma prawo i obowiązek to czynić. Ma się to odbywać głównie w parafii. Duszpasterze powinni ciągle udoskonalać formy tego wsparcia, ale i chrześcijańscy rodzice powinni być na nie otwarci. Kompetentna i długofalowa pomoc duszpasterska rodzicom ma uświadomić im potrzebę korzystania z systematycznej pedagogizacji, pogłębić ich wiedzę o dziecku, o nich samym jako wychowawcach oraz o wychowaniu, zwłaszcza religijnym. Rodzice powinni też sami stawać się inspiratorami rozmaitych inicjatyw w parafii, które mają na celu podniesienie kultury pedagogicznej rodzin. Tylko życzliwa współpraca osób duchownych, katechetów z rodzicami w parafii może do tego się przyczynić.

³⁷ Por. A. Skreczko, *Przygotowanie przyszłych kapłanów do duszpasterstwa rodzin w warunkach współczesnych*, „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyn-Łomża” 1999, t. 17, s. 121-134.

Fr Adam Skreczko: Parish as a supporting environment in the process of educating

The aim of the Church is to help parents in the process of upbringing. This is the basic aspect of the catechetical mission of the Church. The Church has a right and duty to do it. The aim of the article is to discuss the role of a parish in the process of preparing parents for religious education of their children. It presents a parish as an environment that supports parents' attempts to educate their children as Christians. There is a great need to help parents in this field because of the growing dangers and new challenges of today. Priests' duties are to perfect the existing forms of this support, however, Christian parents should be open to them. Competent and long-lasting pastoral support is to make parents aware of the need of systematic education, enrich their knowledge of their child and of themselves as educators, as well as of the education itself, especially in its religious aspect. Parents should also inspire different initiatives in their parish to improve the educational culture of the families. The above can be achieved only through effective cooperation among priests, religious education teachers and the parents.

Keywords: Parish, Pastoral care, Family education, Parents' education.

Nota o autorze:

Ks. Adam Skreczko – prezbiter archidiecezji białostockiej, prof. dr hab, kierownik Katedry Teologii Pastoralnej Małżeństwa i Rodziny na Wydziale Studiów nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Autor książek: *Troska Kościoła katolickiego w Polsce o małżeństwo i rodzinę w okresie Wielkiej Nowenny Tysiąclecia (1957-1966). Studium teologiczno-pastoralne*, Białystok 2002; *Rodzina Bogiem silna*, Białystok 2004; *Ocalić prawdę o małżeństwie i rodzinie*, Białystok 2007; *Wychowanie domowe*, Białystok 2007; *Rola Kościoła katolickiego w kształtowaniu kultury pedagogicznej w Polsce*, Białystok 2011. Opublikował także ponad 250 artykułów naukowych oraz popularnonaukowych z zakresu teologii pastoralnej, pedagogiki, pedagogizacji rodziców.